

rdam.

t
Kerken.
laude aange-
weest.

AM."
f 4.50.

erlost."

js f 0.50.

rland.

unst.

CTORAAT

888.

BOOM,

van de
adering,

atie.

R.

SPORTS

lering"

ID.

Standards

Ex. f. 8.

en; wellicht
ook dit jaar
worden; en
en, om ook
dijheid en
t woord en

id door een

welke der

en dochter

gezegd als

in haar leven

boek stond,

omdat zij

le stillen in

weinig be-
n zeker den

in stilte ge-
engen. Dat

is in kinder-
somwijlen,

geval was.

Terwijl wij

ons zeer

komst der

en op gansch

reiden. Ja,

et huis, dat

igd worden.

met gunstig

gd de heer

Deventer,

bt zal aan-

m waarden

bediening

HOVV.

ulsebos van

h. Rooden-

6; door het

A. M. N.

collecten:

Ned. Ger.

enkingen:

N. te Baam-

van eene

oof met den

Hoogeveen

V. te D.

le redactie

er van P. de

er van het

n den heer

25) f 1.-

in H. Kru-

den f 3.50;

te Utrecht

terdam om

tafellakens,

Door mevr.

f 2.50.

ngelkomen:

chterlijver

R. te B. f 2.

P. 50.

en Heiligen

H. van Dijk

gmeester.

DRUKKERIJ,

RDAM.

De Heraut

VAN DE

Gereformeerde Kerken in Nederland.

Het auteursrecht van den inhoud van dit blad wordt verzekerd overeenkomstig de wet van 28 Juni 1881 (Staatsblad N°. 124).

Zondag 29 September 1889. N°. 614.

Dit blad wordt geregeld des Vrijdags aan de geabonneerden verzonden.
Bijdragen van medewerkers, inzendingen stukken en alles wat verder den inhoud van dit blad betreft, te adresseren aan de REDACTIE. Abonnementen en Advertenties aan de ADMINISTRATIE van De Heraut, Amsterdam.
Inzendingen die later dan Donderdag 's namiddags te 12 ure worden ontvangen kunnen voor het nummer van die week niet meer in aanmerking komen.

Abonnementenprijs: franco aan huis, per drie maanden f 1.20. Afzonderlijke nummers aan het Bureau 10 Cent.
Abonnementen worden aangenomen door alle Boekhandelaars, Postdirectoren enz. en aan het Bureau te Amsterdam.
Advertentie: van 1 tot 6 regels 90 Cent; voor elke regel meer 15 Cent.
Aanvragen en vermelding van liefdegaven en Verlang van Vereenigingen 10 Cent per regel.

Van de rechtvaardigmaking.

ZONDAGSOPDEELING XXII

V.

Want God was in Christus de wereld met zich zelve verzoenende, hante zonden hun niet toerekenende; en heeft het woord der verzoening in ons gelegd.

2 Cor. 5: 19.

Ge staat dus onder het recht Gods en moet naar eisch van dat recht door God als uw Rechter geoordeeld worden. Luidt nu het oordeel van God in zijn rechtspraak, dat ge bevonden zijt aan dat recht niet te hebben voldaan, zoo blijkt ge een onrechtvaardig man te zijn en kan u niet anders wachten dan eeuwige verdoemenis. Maar ook luidt dit oordeel Gods in zijn rechtspraak, dat ge bevonden zijt aan dat recht volkomen voldaan te hebben, zoo blijkt ge een rechtvaardige te zijn en kan u niet anders wachten dan eeuwige heerlijkheid.

Wanneer valt God nu dit oordeel? Ten finale natuurlijk eerst in den dag des oordeels. Op dien oordeelsdag loopt heel het leven dezer wereld uit, en het is die oordeelsdag, die het leven dezer wereld afscheidt van het leven der eeuwigheid, dat dan staat te komen. Maar, en dit mag nooit vergeten, God de Heere verkeert hierbij niet gelijk een rechter op aarde. De rechter op aarde weet niet wat de uitspraak van zijn vonnis zal zijn, eer de dag aanbreekt waarop hij dit vonnis moet vellen. Tot op dien dag is hij bezig met het onderzoek van de processtukken, het hooren van de getuigen en het nazien van de artikelen van zijn boek van strafrecht. Maar bij God den Heere is dit niet alzo. Hem zijn alle dingen van eeuwigheid bekend. Zijn wetenschap rust niet op onderzoek en het hooren van getuigen, maar is een onmiddellijke wetenschap, waarmee zijn alziend oog het wezen en den stand aller dingen van eeuwigheid af doorziet. Sterker nog, heel het verloop der wereld en van haar geschiedenis lag van eeuwigheid in den Raad des Heeren besloten, en in dien Raad des Heeren lag dus ook besloten de einduitspraak van zijn recht, die eerst in den dag des oordeels volgen zal.

Al komt die einduitspraak van Gods oordeel over ons dus eerst aan het einde der dagen, voor God ligt ze van den aan-
beginne gereed. Hij kent ieders wezen en lot en toekomst, en van een iegelijk menschenkind op aarde weet Hij, onze God, nog eer we geboren waren, wat de einduitspraak over een iegelijk onzer in dien dag des oordeels zijn zal.

God weet dus nu reeds wie van ons in den dag des oordeels blijken zal voor eeuwig verloren te zijn, maar Hij weet ook nu reeds, wie van ons in den dag des oordeels blijken zal voor eeuwig behouden te zijn. Hij gist dus niet, maar weet nog eer ge geboren wierdt, of gij in den dag des oordeels een rechtvaardige zult gekeurd worden, dan wel een onrechtvaardige. Weet Hij nu van u, dat gij in dien dag een rechtvaardige zult bevonden worden, dan spreekt het vanzelf, dat Hij u dan ook niet anders dan als een rechtvaardige kent; dat gij nu reeds een rechtvaardige voor Hem zijt, en dat Hij met u als met een rechtvaardige handelt.

Stel nu dat een rechter op aarde weet: die van moord aangeklaagde persoon zal, als over drie maanden het vonnis gewezen wordt, blijken dien moord niet te hebben bedreven, en dus vrij uitgaan, en het spreekt immers vanzelf, dat hij hem terstond als

een niet-schuldige zou beschouwen, en hem terstond vrij zou laten uitgaan. Een rechter, die voorat weet, die en die aangeklaagde is vast en zeker onschuldig, en die hem nochtans als een schuldige behandelt bleef, zou als rechter zijn rechtsbesef geschonden hebben.

En dit geval nu is bij een rechter op aarde wel ondenkbaar, maar het is feitelijk zoo bij God den Heere. Hij weet niet pas in den dag des oordeels, maar reeds nu, als hoedanig ge in den dag des oordeels zult blijken. Weet Hij dus van u, dat gij alsdan blijken zult: een gerechtvaardig man te zijn, dan kan Hij u ook niet anders dan als een gerechtvaardig man aanzien, en reeds nu als zodanig bejegenen.

Er kan dus nooit sprake van zijn, dat de kinderen Gods eerst op zekeren leeftijd, als ze tot geloof komen, rechtvaardig voor God zouden worden; al wie een rechtvaardige voor God in den dag des oordeels zal blijken, dien kent Hij als een rechtvaardige van eeuwig.

Vandaar, dat onze beste godgeleerden er steeds zulk een nadruk op legden, dat de daad der rechtvaardigmaking, niet eerst bij het doorbreken van ons geloof plaats grijpt, maar reeds eer we geboren werden, bij God plaats heeft. En dat wel in dien zin, dat niet de oorzaak van onze rechtvaardigmaking in ons geloof schuilt, maar dat omgekeerd de gave des geloofs ons uit genade geschenken werd, omdat we rechtvaardig voor God zijn.

Op dit punt wordt later teruggekomen, maar toch moest nu reeds elke voorstelling afgesneden, alsof onze rechtvaardigmaking eerst ontstaan zou op het oogenblik dat we gelooven. Neen, ook onze rechtvaardigmaking ligt, gelijk heel de beschikking des heils over ozen persoon, van eeuwigheid in Gods Raad.

Is dit zoo, dan ligt hierin vanzelf opgesloten, dat gij zelf aan uwe rechtvaardigmaking ook niets kondt toebrengen, en is elke poging van den zondaar afgesneden om zelf in het werk der rechtvaardigmaking werkzaam op te treden. Val ik in de valse leer, om de daad der rechtvaardigmaking eerst op het oogenblik te stellen dat mijn geloof doorbreekt, dan kom ik er licht toe, om in dit geloof min of meer de bewerkende oorzaak van mijn rechtvaardigheid voor God te zoeken. Maar staat het vast, dat mijn rechtvaardigmaking reeds bij God gereed lag, eer ik nog zels geboren was, dan is het hiermee ook uitgemaakt, dat ik er zelf niet het allergeingste aan toebracht; want iets te werken eer men geboren is, is ongerijmd.

Deze wonderde zaak, dat een overtreder van Gods wet en een schender van zijn recht, in de vierschaar Gods toch een rechtvaardige wordt bevonden, moet dus buiten mij om tot stand zijn gekomen. »God was het, die in Christus de wereld met zich-zelfen verzoende, haar zonden haar niet toerekenende."

Waarin ligt nu voor deze wonderde rechtvaardigverklaring van een ongerechtig man de grond?

Is er meê bedoeld, dat God u wel als Rechter veroordeeld, maar nu als Souverein Koning gratie verleent van de straf die over u was uitgesproken? Zoo heeft men het wel voorgesteld, en metterdaad gaat het zoo bij aardsche vorsten toe. Er is een schuldige. De rechter veroordeelt hem en spreekt zijn straf uit. Maar de macht van den soeverein gaat boven deze rechterlijke uitspraak uit, en nu ontvangt hij gratie. Dit nu op God toepassende, heeft men ook in God scheiding gemaakt tus-

schen den Rechter, die naar stript en strikt recht vonnissen moest, en een meelijdenden Koning, die uit goede gunste gratie schonk.

Toch moet deze gansche voorstelling met tak en wortel uitgerooid. Ziehier waarom. Dat een vorst op aarde gratie van een gewzen vonnis verleent, gaat uit van de onderstelling, dat de aardsche rechtspraak tot op zekere hoogte buiten staat is, om wezenlijk recht te doen; dat het hierdoor gebeuren kan, dat een aardsche rechter verplicht is iemand te veroordeelen die bij hooger rechtspraak niet op die wijs zou veroordeeld zijn; en dat alnu de soevereine vorst, deze gebrekkigheid van de aardsche rechtspraak te hulpe komende, door het verleenen van gratie het recht herstelt. Dit kan ook niet anders, want de rechter en de soevereine zijn niet twee personen maar één. Een rechter spreekt op aarde recht in naam des konings, en het is dus zoogoed alsof de koning zelf in eigen persoon in elke rechtbank vonnis sloeg. David en Salomo zaten daarom ook zelf als rechter. En al komt dit thans niet meer voor, toch blijft het beginsel hetzelfde. Als er recht gesproken en vonnis geslagen wordt, doet dit de koning zelf. Die gratie verleent is dus dezelfde als die vonnis sloeg, en zoo niet ge, hoe het verleenen van gratie nooit ten doel kan hebben, om den loop van het recht te stuiten, maar juist strekt om een onzuiver loop van het recht weer recht te buigen.

Doch hieruit blijkt dan ook tevens, waarom heel deze voorstelling nooit op God den Heere kan worden toegepast. De »genade" Gods in dien zin als »gratie" op te vatten onderstelt toch, dat er in de rechtspraak van God een gebrek zou zijn, en dat Hij dit gebrek in zijn oordeel door zijn besluit van »gratie" zou willen goedmaken. Daar nu Gods oordeelen volmaakt zijn als al zijn werk, en er dus geen gebrek in kan zijn, zoo volgt hieruit, dat God de Heere ook nooit »gratie" kan verleenen op de manier van een aardsch koning.

Wil het dus zeggen, dat God de Heere in zijn oordeel de schuld door de vingers ziet? Vindt Hij den zondaar wel schuldig, maar zet Hij, door ontferming bewogen, dat schuldig in onschuldig om? Beteekent rechtvaardigmaking, dat God van »ongerecht" zoo maar »rechtvaardig" maakt?

Ook dit kan niet. Immers dat zou zijn duisternis licht noemen, het kwade goed heeten, en het ongerechte gerechtvaardigen. Dus juist datgene wat de profeet Jesaja als de diepste onzedelijkheid brandmerkt.

Zoo kan God niet doen. Dit ware in God zelf ongerechtvaardigd worden, en zijn eereitel als »rechtvaardig Rechter" van zich werpen.

Ging het zoo toe, dan zou God zelf de zedelijke wereldorde loswrikken; alle vastheid van het recht losmaken; en leugen voor waarheid doen gelden. Van alle poging om de goedheid en vriendelijkheid en de liefde Gods tegen zijn heilig recht uit te spelen, moet dus eens voorgoed worden afgezien. Een liefde, die het recht krom buigt, is geen liefde. Want zoo God zelf door zijn daad de zedelijke wereldorde verbrak, ware daarmee ook aan ons menschen voor eeuwig geroofd wat de adel van ons leven moet zijn.

Meer nog, ging God zó te werk, dan hield Hij daarmee op de Heilige en Onveranderlijke in zichzelf te zijn; en zulk een liefde zou er dus op neerkomen, dat God ons van zichzelf beroofde, onzen God aan ons hart ontstal en ons daarmee van ons hoogste goed en ons eeuwig deel

berooft. Immers, een God, die de zedelijke wereldorde ophief, en zelf brak, kan onze God niet meer zijn.

Neen, zal God in den dag des oordeels u rechtvaardig keuren, dan moet ge in den dag des oordeels ook als een rechtvaardige voor zijn vierschaar staan. En dit is dan ook de leer der Heilige Schrift, dat metterdaad al Gods kinderen in den dag des oordeels feitelijk zonder smet of vlek van eigen zonde in zijn vierschaar verschijnen zullen. Ze zijn aan alle zonde afgestorven; ze zijn der volkomen heilichheid deelachtig; en ze staan voor God als lichtende starren. De rechtvaardigspreek in den dag des oordeels zal dus zijn het vrij laten uitgaan van personen die op dat oogenblik ook metterdaad heilig zijn.

Houd hier streng aan vast, want zoo eerst voelt ge hoe er in de rechtvaardigmaking geen fictie, maar wezenlijke waarheid is. Elk kind van God, dat in den dag des oordeels vrij uitgaat, staat in Gods vierschaar als een gewzen zondaar, maar die nu geen zondaar meer is. Hij verschijnt in het sijne lijnwaad der heiligen. Hij staat er zonder vleek of rimpel. Reden waarom de Heere Jezus het zó uitdrukt, dat zulk een niet meer in het oordeel komt. Wat niet zeggen wil, dat hij niet in Gods vierschaar verschijnt. Er staat toch duidelijk, »dat wij allen voor den rechterstoel van Christus moeten geopenbaard worden." Maar het wil zeggen, dat Gods kinderen in deze vierschaar ingaan, niet met het angstzweet van den schuldige op het gelaat, maar met den jubel der verlorenen op de lippen.

Dusver heeft men bij de uitlegging der »rechtvaardigmaking" veel te weinig op dit verband van de »rechtvaardigmaking" met het laatste oordeel gelet, en heeft daarom steun in allerlei fictie gezocht. Doch herstel men dit verband, en ziet men in, hoe de rechtvaardigmaking van eeuwig rust op de voorkennis Gods van het eindoordeel, en houdt men in het oog, dat in dit eindoordeel alle kind van God ook wezenlijk heilig en rechtvaardig zal bevonden worden, dan kunt ge alle fictie opzij zetten en inzien hoe alles recht loopt.

De vraag waar alles op aankomt is dus maar: Door welk wonder van zijn genade heeft God, onze Ontfermer, het te weeg gebracht, dat ik, overtreders van al Gods geboden en schenders van zijn recht, nochtans in zijn heilige vierschaar op den dag des oordeels, zonder schuld en zonder smet van zonde zal verschijnen?

En hierop nu luidt het antwoord: Dit bewerkte Gods genade door de gifte van den Middelaar en door de gifte aan u persoonlijk van wedergeboorte en geloof.

Hoe is dit te verstaan?

Wil dit zeggen, dat God de Heere onze straf op een ander heeft gelegd, en ons nu, omdat een ander persoon gestraft is, vrijspreekt?

Het is niet zelden zoo voorgesteld, maar altoos is de conscientie tegen deze voorstelling in verzet gekomen. Men zag in, dit kon geen recht zijn.

Maar dit is dan ook niet de voorstelling der Heilige Schrift. De Heilige Schrift stelt het heel anders voor.

De Heilige Schrift leert ons: 1°. dat wij menschen geen losse individuen zijn, maar dat we saam tot één geslacht behooren, en in dit menschelijk geslacht allen organisch saanhangen, zoodat de ééne zonde van Adam aller zonde was, en zijn verderf ons allen in het verderf meesleepte. Adam was niet als onzer één, maar was aller hoofd.

Hij rekende voor allen, en allen zijn in hem gerekend, gelijk nu nog door een buitenlandsch vijand elk onderdaan in den

koning gerekend wordt, en in een leger elk soldaat het lot deelt van den veldheer. Wij menschen zijn dus ook als zedelijke wezens, niet gelijk losse zandkorrels naast elkaar neergelegd, maar als de twijgen en bladen van eenzeliden boom in organisch verband geschapen. Adam was onzer aller wortel, en als de wortel van een boom verkankert, kankert heel de boom met al zijn takken.

Zoolang dus Adam ons hoofd en allen wortel blijft, blijven wij deelen in al de bittere gevolgen van zijn geestelijken dood. En redding kan en zal er niet zijn, tenzij het mogelijk blijkt, om ons een nieuw Hoofd en een nieuwen Wortel te geven, en ons uit dit Hoofd en op dien nieuwen Wortel te laten bestaan en te laten leven.

Ware dit niet mogelijk geweest, zoo waren we voor eeuwig reddeloos weg geweest. En alleen daarin dat dit zoo mogelijk bleek en metterdaad geschied is, ligt al onze behoudenis.

Dit toch is het heerlijk Evangelie der Heilige Schrift, dat God de Heere ons menschen schiep, als een zedelijk organisme, dat onder één hoofd bloeide, en dat toen ons oorspronkelijk hoofd, in steê van te bloeien, verdoerde en daardoor ons allen verdoerde deed, God Almachtig door een daad zijner genade, dit zedelijk organisme der menscheit zó omschiep, dat Adam als hoofd wegviel en Christus als Hoofd in zijn plaats kwam, en dus niet meer Adam, maar Christus de Wortel werd, waarop dit nieuwe organisme van ons geslacht bloeien kon. Dit herschapen menschelijk geslacht is de kerk, het Lichaam van Christus, of de vergadering der volmaakte rechtvaardigen. In dit nieuwe organisme gaat het oude op. En gelijk het oude in Adam was saamgevat en door Adam als hoofd en wortel beheerscht werd, zoo staat nu dit nieuwe organisme onder Christus als het Hoofd en wordt in heel zijn leven en bestaan door Christus als Wortel beheerscht.

Gelijk nu Adam door zijn verkankering ons aller leven verkankerde, zoo ook spreekt het vanzelf dat Christus door zijn leven te heiligen, ons allen geheiligd heeft. Gelijk Adam voor ons allen rekende, zoo rekent ook Christus voor ons allen. We kunnen nooit een eigen rekening hebben. We rekenen altoos naar ons Hoofd. Zoolang we nog in Adam zijn naar Adam, maar ook zoodra we in Christus zijn ingeplant naar Christus.

Indien Christus, gelijk zooveel thans door dwaling leeren, een mensch naast andere menschen, een persoon onder andere personen ware geweest, dan is de aanklacht van »bloedtheologie", die men ons naar het hoofd slingert, volkomen in haar recht. Ware toch Christus een persoon naast andere en onder andere personen, dan kon Christus nooit voor u de wet volbrachten hebben, maar kon hij die alleen volbrengen voor zich zelf, en ware het dus ondenkbaar geweest, dat hij voor u gestorven ware, want het dooden van een onschuldig persoon in de plaats van een schuldige is nooit recht, maar stuitend onrecht.

Maar juist daarom heeft de Gereformeerde kerk er dan ook steeds zoo op gestaan, dat we nooit zouden zeggen: »Gods Zoon heeft een menschelijke persoon, neen, maar hij heeft de menschelijke natuur aangenomen." De persoon in hem bleef de Persoon des Zoons, en wat hij aannam, was niet één menschelijk individu, maar onzer aller menschelijke natuur. Zoo alleen kon hij ons Hoofd en onze Wortel zijn.

Deze nieuwe wortel nu van het herschapen en herboren menschelijk geslacht was volkomen gaaf en heilig. Daarom is hij ontvangen van den Heiligen Geest. Wat uit

op één, nog open reddingsweg, een tocht van al de gewapenden naar de Balaille. Dit is, zoodaals wij reeds tevoren gezegd hebben, een tusschen den Col Pis en den Col Guigninade gelegen steile rothoogte aan het bovenende van het dal van St. Martin; zij vormt, zoo geïsoleerd als zij daar staat met haar steile rotswanden, een natuurlijke vesting. Hierheen trok Arnaud met nauwelijks 400 man, de rest van zijn leger, om er den winter van 1689 tot 1690 door te brengen. Het opklimmen ging met zoovele moeilijkheden gepaard, dat Arnaud, bij den terugblik hierop, later schreef: »Wie die plaatsen niet gezien heeft, kan zich de gevaren (die zij bij het opklimmen te overwinnen hadden) niet voorstellen; en wie ze gezien heeft, zal dezen tocht voor eene verlichting houden; desniettemin is het de zuivere waarheid. En men kan er bijvoegen, dat, toen de Waldenzen, deze plaatsen, die zij bij nacht overgetrokken waren, bij dag gezien hadden, zoodat dat in het vervolg meermalen voorgekomen is, hun de haren zijn te berge gerezen.

Henri Arnaud, de leider der Waldenzen in 1689.

V.

Bij den berg Servin opnieuw aangevallen, slaat Arnaud de Piemontsche troepen in een slag, die 7 uren duurt, en trekt het dal van St. Martin in. Maar niet allen hebben hetzelfde onwrikbaar vertrouwen op God en denzelfden bezielde moed voor den strijd als hij; als op het einde van October de Waldenzen de vesting Aiguille, waar zij hunne ammunities bewaren, verliezen, verlaten zeer vele Fransche Refugiés, »hoevel in trauwen wegmeltend", de zaak der vrijheid, omdat zij haar voor verloren houden. Reeds tevoren is Turrel, die tot militairen aanvoerder in de geheele onderneming gekozen was, met eenige mannen stillekens weggelopen, daar hij de vreeselijke vermoedens moede was; in zijne plaats was Odin gekomen. Nu roept echter Arnaud op het einde van October 1689 de strijdgenooten in een krijgsraad samen en wijst hen

in zeventien terrasvormig opklimmende, uit boomstammen en daarvoor geleide rotsblokken vervaardigde schansen, die onderling door bedekte gangen verbonden waren. Na een in November gedane poging der Franschen, om de Balaille in te nemen, die hun op een verlies van 63 man te staan kwam, liet men de helden den geheelen winter met rust. Arnaud versterkte de zijnen door geestelijke toespreek tegen de verlokkingen tot den afval, die in brieven van hunne bloedverwanten hun gedaan werden. En ook het feit, dat in Januari 1690 brieven, voor den bevelhebber der vesting Mirabouk bestemd, onderschept waren, waaruit bleek, dat de goede verstandhouding, welke tot nu toe tusschen Frankrijk en Savoye geheerscht had, begon te wankelen, gaf den belegerden moed, om aan de gedachten van versagheid niet toe te geven. Maar het kwam tot geen eigenlijk gezegde breuke tusschen de beide hoven, en zoo geschiedde het, dat in April 1690 de oude vijand der Waldenzen, Catinat, een gedachten aanval op de Balaille kon voorbereiden. Zeker van zijne overwinning had hij op muldieren een groote menigte strikken, waaraan de »Barbets" moesten opgehangen worden, en een aantal beulsknechten meegenomen. Maar ofschoon hij den ten Mei door 7000 man den herg liet beschieten, moesten zij zich toen, daar zij in het geheel geen terrein wonden, na ontzaglijke verliezen, terugtrekken. Den 29

Mei liet hij den storm onder Parat hernieuwen, die, nadat hij des morgens zijnen manschappen pralend toegeroepen had: »Kinderen! nog vandaag zullen wij in de schansen overnachten", ook werkelijk des avonds zwaar gewond als gevangene in de schansen gebracht werd. Maar de positie der Waldenzen werd een critieke, toen Feuquières, die in Catinat's plaats het commando overgenomen had, zwaar geschild liet aanrukken, waartegen de schansen niet bestand waren. Den 14en Mei trokken, zich de Waldenzen naar het hoogste punt hunner vesting, Cavallo la Bruna, terug en den volgende nacht verlieten zij hunne vesting, met handen en voeten zich steunende, aan boomwortelen zich vasthoudende, op iedere vooruitspringende onffenheid staande door een op een schoorsteen gelijkende bijna loodrechte spleet, die naar de diepte leidde. De vijand vond des morgens de adelaars uitgevlogen. Weder moest nu het moedige hoopje zich voorstellen, over berg en dal gegaagd te worden, toen onverwachts de hertog gevolmachtigden aan de Waldenzen zond, die hun vrede en vergeving verkondigden. Dit geschiedde den 18den Mei 1690.

DE GAAY FORTMAN.